

מסורת הש"ס

אין צדין פרק שלישי ביצה

כו.

עין משפט
נר מצוה

כב א ב ג ח ט י
מחלשות י"ט טו
ג פמז לאין סה טור ש"ט
א"ת י"י טח סעף ט
ו"טו"ש י"ד טמן טז
ספ"ג ז

רבינו חננאל

אם יש בו כו. אוקינא
ברואין מומין ביום טוב
פליגי. והא דקמיני נפל
לבור איצטריך. ס"ד
משום צער בעלי חיים
ליצרים ולסלקיה כו.
יהושע. דמי איתו ואת
בני שנפלו לבור. ר'
יהושע אומר מעלין את
הראשון על מנת לשוחטו
ואינו שוחט. ומערים
ופעלה את השני כו.
קמ"ל דלא עברין כו.
יהושע. ולא יעלה הוה
צריך ליתבא. ואנב חזא
קמ"ל תרתי. חזא לא
יעלה. ואי עבר ואסקיה
לא יאשמו. ואע"ג דנפל
כיה השתא מוס קבוע
והוה ליה מערב יריט מוס
עובר. מהו דתימא כיון
דהוה ליה מערב יריט מוס
עובר. והאידנא הוה ליה
מוס קבוע. דעמיה עליה
הוה מאתמול ולא מוקצה
הוא. קמ"ל. ת"ר בכור
חם שנפל לבור. ר' יהודה
הנשיא אומר ירד מי שבקו
במומין ויראה כו. אמרו
לי הרי אמרו אין מבקרין
מומין ביריט. נולד בו מוס
מערב יריט אין מבקרין
אותו ביריט. נולד בו מוס

ע"כ לא בעי למימר דאין זה מן המוכן שהוא מוקצה דהא ר"ש לית
ליה מוקצה אלא ה"פ כל שאין מומין ניכר שלא ראהו חכם מעי"ט ולא
היה נודע אם היה קבוע אין זה מן המוכן כלומר אין הימרו הימרו
דאין מוכן להכשיר דאין רואין מומין ביריט ועממא משום דנראה
כמתקן או כן את הדין שהוא אסור
משום שבות ע"כ פירש רש"י וקשה
דאין זה מן המוכן משמע דאפילו
בקרוב חכם כיון שלא נודע שהוא מוס
קבוע מאתמול אסור ר"ש ולפ"ה
משמע דוקא דאין מוכן להכשיר
לכחלה הא דיעבד שפיר דמי וע"כ
דשבת מוכח דהדין בפרק כירה
(שבת דף מו: ושם) דמטעם מוקצה
קאמר דפרין מהכא דר"ש א"ת ליה
מוקצה והא לית ליה מוקצה לר"ש לכן
נ"ל דמטעם מוקצה קאמר דאין זה
מן המוכן ואפילו עבר ובקרו מ"מ
אסור משום מוקצה ופליגי בדואין
מומין וגם פליגי במוקצה מימורא
דקמיני אין זה מן המוכן והא דפרין
הכא בגמ' לפלגו בדואין מומין בעלמא
ר"ל דלא נפל לבור ולעולם כלשנא
דמתניין דמוקצה וכן הא דקאמר
בגמרא מהו דתימא כיון דעמיה
עליוה נשחטין קמ"ל ר"ל דאסור
משום מוקצה ואפילו אם בקרו בדיעבד
אף ל' יהודה כיון שלא היה בו מוס
קבוע מאתמול ור"ש אסר אפילו אם
היה בו מוס משום מוקצה דפירש'
דלא כאלא בר אבוכי וא"ת מ"ש

דכיל דוכתא מחמיר רבי יהודה טפי במוקצה מרבי שמעון וי"ל
דעממא רבה א"ת ליה הואיל דס"ל דרואין מומין ביום טוב וידוע
שמוס קבוע היה מאתמול א"כ אין כאן מוקצה דהא מאתמול דעמיה
עליוה אכל לר"ש א"ת ליה דאין רואין מומין הלכך לאו דעמיה עליה
מאתמול על כן אסור אפילו אם בקרו בדיעבד:

ר"ג רבנן בבביר תם שנפ"ל דבור ה"ג. דר' יהודה הנשיא לית ליה
מוקצה דקאמר אם יש בו מוס קבוע ואפילו אם נפל ביריט
יעלה וישחוט ולית ליה להני נגז' מוקצה דבכור דלעולם דעמו עליו
שמה יפול בו מוס ואם לאו שאין בו מוס מאליו לא ישחוט וא"ת
פשיטא והא תם הוא וי"ל לא יעלה בהערמת שחיטה דפירש' לעיל
ועל ר' יהודה דמתני' לא בעי לשנוי הכא דלא בעי לשנוי שניא
דחיקא ולא יעלה בהערמת שחיטה קאמר הואיל דא"ת ליה שניא
אחרינא דר' יהודה א"ת ליה מוקצה דבכור וצריך לאוקומי דבכור
מוס ע"כ דהא א"ת ליה מוקצה אכל לרבי יהודה הנשיא דלית ליה
מוקצה דבכור דהא תם שנפל לבור מיייר לא מצי לשנוי הכי שפ"ל
בו מוס קבוע ביריט דממשי לרבי יהודה דמתנין עוד פרש"י פי'
אחר דלא גרס תם דברייתא אלא ה"ג בכור שנפל לבור וכו' אם יש
בו מוס קבוע שידוע בו מוס מערב י"ט ישחוט ואם לאו אלא נפל
בו מוס היום לא ישחוט אפילו אם העלהו משום דהוה מוקצה ולרבי
יהודה הנשיא א"ת ליה מוקצה ולא פריך הש"ס דפרין הש"ס לעיל
לרבי יהודה דמתני' פשיטא דמוקצה הוא דודאי לרבי יהודה דמתני'
פרין שפיר דמאי אצטריך לאשמעינן אי משום מוקצה דהכרזה
מקומות שמעינן דרבי יהודה דמתני' א"ת ליה מוקצה אכל ארבי
יהודה הנשיא אצטריך לאשמעינן (דרכי יהודה) דא"ת ליה מוקצה
ותימה דבשלהי מחלמין (דף מ.) מספקא ליה לרבי יהודה הנשיא אי
א"ת ליה מוקצה ואמאי לא פשיט ליה מהכא וי"ל דלא פסקי להוכיח
מהכא דאיכא לפרושי תרי לישני דכפי' דלמד א"ת ליה מוקצה ולמד
לית ליה מוקצה ומספקא ליה אי כהאי לישנא אי כהאי לישנא לכן
לא היה לו להוכיח מהכא: (ויע"ע חספוט שבת מה: ד"ה לדברין):
אלא

מדורות שלפניהם היה ורבי תלמידו היה דלמד כמסכת עירובין (דף טז. א.) ובמסכת שבת (דף קמז: א.) כשהיינו לומדים תורה אצל ר' שמעון
בחקוהי היינו מעלין לו שמן כו' וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי הרי נתלכו בה דורות שלפנינו ומיל לחומר: נולד בו מוס מעי"ט. רבי
שמעון בן מנסיא מפרש מלמיה דר' שמעון בן יוחי וה"ק הרי אמר ר"ש בן יוחי אין רואין מומין כזר נולד בו מוס מערב י"ט אין מבקרין אותו
לכחלה אכל אם עבר ובקרו שחטו שהרי אינו מתקן כל כך שקרוב היה בין השמשות להיות מתוקן שלא היה מחוסר אלא ראית חכם:
ב"ט

אם יש בו מוס. על כרחך ר' יהודה מוקצה א"ת ליה ובמוס הנפול
בו ביום טוב לא שרי ללאו דעמיה עליה מאתמול וה"ק בכור בעל
מוס שלא הראהו לחכם מבעוד יום להמירו ונפל לבור ביריט ירד
מומחה ויראה מוס שהיה בו מאתמול אם מוס קבוע הוא יעלה וישחוט
משום דמוקצה ליכא דמאתמול דעמיה
עליוה: אין זה מן המוכן. לאו משום
מוקצה אסר ליה דהא לית ליה
מוקצה אלא לפי שממירו ביריט נראה
כמתקן ודהוה ליה כדן דין דגזור
בזה משום שבות' וה"ק אין התרמו
היתר ואינו מוכן להכשיר: בגמ' אי
נימא בדואין כו'. דהא ודאי משום
מוקצה לא הו' טעמיה דאשכח
שמעינן להו אלא משום ראית מוס
דר"ש סבר אין רואין כיון דהוה ליה
כיוש ודן דין: לפלגו בעלמא. כלא
נפל לבור: לערים. לומר ודאי ימלא
בו מוס: ולסקיה כרבי יהושע.

דאמר בפרק משילין (לקמן דף ק. ה.) אותו
ואת בנו שנפלו לבור מעלה את
הראשון ע"מ לשחוט ואינו שוחט
וחזר ומעלה את השני ראה זה שוחט
ראה זה שוחט: אי הכי. דנפילת בור
דנקט לאשמעינן דלא יעלהו נקט
ליה ואם לאו לא יעלהו מצעי ליה
דהא עיקר משום העלאה נקט לה
ושחיטה פשיטא לן: לא לריבא
דעבר ואסקיה. ומשמעותא דלא
לקסיה מרשא ש"מ דקמיני ירד
המומחה ויראה ולא קמיני יעלהו ויראה

והדר לאשמעינן אחריו דאי עבר ואסקיה ולא מלא בו מוס לא
ישחוט: דנפל ביה מומא. השתא וה"ק אם יש בו מוס הקבוע
מע"ט יעלה וישחוט ואם לאו דלא היה מעי"ט אלא היום אפילו
עבר והעלהו לא ישחוט: והא מוקצה הוא. אי מאתמול לא היה ביה
מוס כלל פשיטא דלא ישחוט דהא אשמעינן רבי יהודה בכמה דוכתי
דא"ת ליה מוקצה: קמ"ל דאי לא היה קבוע מערב י"ט לא ישחוט
משום דמוקצה מחמת אסור הוה אי נמי משום דעבר ואסקיה:
בכור תם שנפל לבור גרסין דברייתא. דלית ליה מוקצה להך תנאי
דבכור דכל שעתא דעמיה עליה שמה יפול בו מוס: ירד מומחה.
ולא לערים ולסקיה: ר' יהודה הנשיא הוא רבי ולא היינו רבי יהודה
דמתניין דפסח ר' יהודה הוא ר' יהודה דר אלעאי: אם יש בו
מוס. אפילו נפל בו היום: יעלה וישחוט. דלית ליה מוקצה דבכור:
ואם לאו. ועבר ואסקיה לא ישחוט אפילו נפל בו מוס לאחר
העלאה ונקטא הוא משום דעבר ואסקיה (אן א"ן) לא ישחוט לא יעלה
בהערמת שחיטה קאמר דלא ישחוט לא אצטריך דהא תם הוא
ומתניין דלא שנין הכי משום דמתניין לא מצינן לאוקומה בתם
משום דרבי יהודה מוקצה א"ת ליה ולא מצי למימר אם יש בו מוס
שנפל בו ביריט יעלה וישחוט וכיון דע"כ דבעל מוס מוקמה לא
אצטריך לשנוי סיפא כשניא דחיקא ולמימר דלא ישחוט לא יעלה
קאמר דהא מצי לשנוי שפיר דשנינן לאשמעינן ואם לאו דלא היה
קבוע מבעוד יום דאפילו עבר ואסקיה לא ישחוט ואע"ג דאשתעבד
ליה מוס קבוע השתא: לשון אחר לא גרס דברייתא בכור תם
אלא כי מתני' גרסין דברייתא בכור שנפל לבור. ומתוקמא הכי
בכור שנפל לבור ר' יהודה הנשיא אומר ירד מומחה ויראה דלא
נערים ונסקיה ונעיקר: אם יש בו מוס. אם ימלא בו מוס הידוע
שהיום לא נעשה יעלהו וישחוט ואם לאו אלא נפל בו מוס היום
אפילו העלהו לא ישחוט ולרבי יהודה הנשיא ליכא למפרך דפריקין
לעיל פשיטא דלא ישחוט דהא מוקצה הוא דאילו לרבייה אצטריך
דהשתא הוא לאשמעינן דא"ת ליה מוקצה: א"ל ר' שמעון בן מנסיא
הא אמרו. רבננו דורות שלפנינו אין רואין מומין דר"ש בן יוחי

(א) שבת מו: (ב) לקמן לו: (ג) א' דהוה ליה. פ"ל
(ד) ונקמן לו: (ה) ונקמן לו: (ו) רש"י וי' רש"י שחט
מן ועבר ואסקי' עד משום
דעבר ואסקי'. (ז) (ח) הנשיל.

